



# Brez trde hoje do dobre vzgoje

## ČAROBNI SVET PRAVLJIC

*Če želite, da bi bili vaši otroci pametni, jim berite pravljice. Če želite, da bi bili še pametnejši, jim berite še več pravljic. (A. Einstein)*

Tematika pravljic me je v povezavi z vzgojo otrok vedno zanimala. Prvič pa sem resno razmišljala o tem, ko je hčerka v dar dobila knjigo s klasičnimi pravljicami, ki pa so bile v tej knjigi zapisane na sodoben, modernejši način. Te pravljice naj bi bile »otrokom prijaznejše«, saj na koncu zlobni volk, hudobna mačeha in drugi slabi liki vedno preživijo. Dobro sicer zmaga, kaj pa se zgodi s slabim, ni popolnoma jasno. Začela sem se spraševati, če so to res otroku prijaznejše pravljice ali pa so le staršem priročnejše. Ni se jim namreč potrebno obremenjevati z otroškimi vprašanji, povezanimi s tragičnimi konci zlobnih oz. hudobnih bitij. Kaj pa je v resnici bistvo in namen pravljic?

### PRAVLJICE: DA ALI NE?

Strokovnjaki vsi po vrsti zagovarjajo, da pravljice že stoletja vzgajajo otroke in jim pomagajo odrasti, se spopadati z najstrašnejšimi strahovi, ki jih ravno preko domišljijskega sveta pravljic lahko predelajo in se tako počasi soočajo z resničnim svetom. Otroci preko pravljичnega sveta tako čistijo svoje strahove, spoznavajo razsežnosti človeškega vedenja, čustvovanja in doživljajo pri tem najrazličnejša čustva (od jeze, strahu, žalosti do veselja, upanja, sreče). To pomeni, da se bojijo za svoje junake, so jezni na hudobne mačeh, čarovnice, škrate, so žalostni, ko mora njihov junak npr. od doma, ga preženejo ipd. So pa veseli, ko dobri junak premaga hudobnega, srečno življenje junakov do konca njihovega življenja jim ponuja upanje, da bodo hudobni tudi v resnici kaznovani.

Seveda boste rekli, da to ni podobno pravemu svetu, kjer stvari nikoli niso črno-bele. Vendar je otroški svet tisti, ki je na začetku črno-bel. Načini, kako so pravljичni liki predstavljeni, so takšni, kakršen je otrokov notranji svet – poln protislovij: dobro – slabo, ljubezen – sovraštvo, pogum – strah, sreča – nesreča. Lastna notranja protislovja otroka večkrat spravljajo v stisko, saj ne more razumeti, kako se npr. enkrat počuti dobrega in ubogljivega, drugič pa slabega in uporniškega. Pravljice mu na ta način pomagajo urediti njegova protislovna čustva in vnesti red v njegovo notranje doživljanje. Pravljice s svojimi liki pomagajo ublažiti grozo pred svetom tako, da mu slikajo pogum, modrost, dobroto, hvaležnost kot vrednote, s katerimi se lahko junak bori proti zlobi, nevoščljivosti, prevzetnosti, strahopetnosti. Pri tem je uspešen.



Foto: iStockphoto

Pisatelj in otroški psiholog Bruno Bettelheim je verjel, da so pravljice pomembne za otrokov razvoj, saj glavni junaki, v veliko primerih gre tudi za otroke same, kažejo pogum in voljo, da premagajo slabo v svetu velikih in krutih odraslih. Maria Tatar, profesorica na Harvardu, pravi, da se pravljice ukvarjajo z veliko osebnimi in kulturnimi strahovi, a še vedno na varen način. Pravljice resnično pustijo otroški domišljiji prosto pot. Ne glede na to kako nasilne so, glavni junak vedno preživi. (<http://www.epsihologija.si/novica/pravljice-so-pomembne>)

## ZAŠČITIMO OTROKE PRED PRAVLJICAMI?

Zdi se mi, da smo pozabili, kako smo pravljice v lastnem otroštvu doživljali sami.

Kot otroci smo jih vsi radi poslušali, tudi tiste strašne in izvirne verzije npr. Pepelke (ko sta si sestri odrezali peto oz. prste na nogah, ko sta poskušali nataktniti čevljiček na nogo). Prav tako je zlobna čarovnica v Janku in Metki doživela strašen konec, ko jo je Metka porinila v peč, kjer je zgorela. Tudi hudobni volk je dva pajska, ki sta si zgradila hiški iz slame in lesa, pojedel, preden je sam utrpel strašno smrt v vrelem kotlu vode ... In prav pri vsaki pravljici bomo našli srečen konec, ko dobri junaki slavijo in srečno živijo, medtem ko hudobni večinoma umrejo.

Seveda se nam je marsikaj zdelo malo čudno in grozno, vendar kolikor vem, nihče od nas ni utrpel zaradi tega kakšnih hudih pretresov in travm. Zanimivo se mi zdi, da se šele sedaj, ko smo kot starši prijeli v roke že nič kolikokrat slišane pravljice, zavedamo njihove dejanske vsebine, tistih skritih, nezavednih in polzavednih elementov, o katerih tako radi govorijo psihoanalitiki. Marsikateri od staršev se je odločil, da takih pravljic svojim otrokom ne bo bral. Zdi se mu preveč strašne in včasih tudi malo izkrivljene ter zato za otroke neprimerne. Naše otroke je potrebno vendar zaščititi.

## BRANJE PRAVLJIC KOT POPOTNICA ZA ŽIVLJENJE

Kot odrasli starši večkrat težko razumemo otroški domišljjski svet. Verjeti v čudeže in skrivnosti življenja. Verjeti, da obstajajo čarobna bitja, škrti, vile in tudi hudobci. Težko si predstavljamo, da smo tudi sami kdaj verjeli v to.

Danes nekateri mislijo, da je potrebno otroka čim prej seznaniti z dejstvi tega sveta, jih napolniti z informacijami, da bodo pametnejši in jim bo tako v življenju lažje. Jih ne zavajati in jim celo lagati, da obstaja svet, kjer se dogajajo čudeži in se vse srečno konča. To poskušajo s pripovedovanjem zgodb, ki so zveste resničnosti. Zdenka Zalokar Divjak pravi, da se pri tem starši ujemo v past, saj s tem otrokom kažemo, da imamo njegove poglede na svet za manjvredne v primerjavi z našimi.

Pravljica je za otroka prepričljiva ravno zaradi tega, ker je v skladu z njegovim razmišljanjem in doživljanjem sveta. Zanj je v določenem obdobju vse živo - kamen lahko govori, se giblje, vse se lahko spremeni, drevesa se lahko spremenijo v ljudi in duhove. Otroku, ki poskuša razumeti, kaj se dogaja okrog njega, se zdi povsem razumljivo, da dobi od predmetov tudi odgovore (str. 52).

Že Einstein je v svojem slavnem citatu uvidel preprosto resnico. Da bogata domišljija zagotavlja veliko gradiva in možnosti za reševanje vseh nalog in težav. In da je odveč strah, da bi lahko otroku domišljija škodila, če bo

Brez trde kože do dobre vzgoje



Foto: iStockphoto



začel verjeti v pravljične čarovnije. Prej obratno. Če otroka prezgodaj silimo gledati življenje skozi oči odraslega, bo kasneje kot najstnik in odrasel iskal čudežnost v raznih sanjarjenjih in si prizadeval najti čudež oziroma čudežno bitje, ki bi mu prineslo srečo.

## NAMESTO PRAVLJIC ... RAČUNALNIK?

Če po eni strani nekateri razmišljajo, da so pravljice, bajke, legende enostavno preveč strašne in krute za otroško psiho, pa so po drugi strani prav ti otroci izpostavljeni mnogo bolj nasilnim, agresivnim in krutim podobam sveta, ki ga spoznavajo preko risank, računalniških iger in kmalu tudi preko filmov. Podobe, ki so prikazane v njih ne puščajo prostora za domišljijo in ustvarjalnost, prepoznavanje in doživljanje čustev. V glavnem s svojo močno slikovno in zvočno podobo vznemirjajo otroke, jih puščajo prazne in veliko bolj negotove. Z zamenjavo pravljic za risanke in računalniške igrice v otroku ubijamo domišljijo in dušimo ustvarjalnost. Poleg tega pa mu ne nudimo prostora za predelovanje strahov in razvijanje vrednot v tolikšni meri, kot bi mu pri tem pomagale pravljice.

Včasih je res težko kljubovati smeri in hitrosti, s katero se vrti svet. Današnji otroci odraščajo drugače, kot smo odraščali mi. To je potrebno sprejeti. Kljub temu da se je svet spremenil, pa se niso spremenile tiste najosnovnejše zakonitosti odraščanja. Vsak otrok za razvoj osebnosti, čustvovanja, mišljenja potrebuje svoj domišljijski svet. Tega pa bo najlažje razvijal in bogatil s poslušanjem pravljic. Starši pa se poskušajmo čim večkrat izogniti »instant variantam« s prepričanjem, da lahko televizija in računalnik v enaki meri to ponudita otrokom. Pravljice nas tudi odrasle lahko še vedno pobožajo in nas vrnejo v čase, ko smo še verjeli v čudeže. Pa naj kdo reče, da tam ni bilo lepo.

## VEČERNO BRANJE PRAVLJIC

Otroci in tudi mi sami smo čez dan večinoma zelo zasedeni, imamo cel kup obveznosti in dela. Otroci se tako zvečer najlažje sprostijo pred televizijo in tudi mi imamo takrat malo miru, da še kaj postorimo. S tem načeloma ni nič narobe, če je večerno gledanje risank kratek ritual pred umivanjem in spanjem. Vendar obstaja obred, ki ga zaradi gledanja televizije nikakor ne smemo izpustiti. To je večerno branje pravljic v postelji. Takrat je najlepši čas, ko se skupaj z otrokom umirimo in ga skozi pravljice popeljemo v svet sanj. To ne velja le za majhne otroke, tudi šolski otroci v prvih letih šolanja še kako radi poslušajo pravljice. Seveda se vsebina teh pravljic z odraščanjem otrok spreminja in prilagodi. Obstaja namreč veliko pravljic, ki so že zahtevnejše, daljše in zato primernejše za starejše otroke. Z njimi si tudi starejši otroci širijo besedni zaklad, razvijajo domišljijo, se poistovetijo s posameznimi junaki ali njihovimi lastnostmi in jim pomagajo premagovati strahove odraščanja.

## ZA KONEC

Otrokom prijazne pravljice, ki jih poskušajo zaščititi pred neprijetnimi občutki, v resnici niso prijazne. Morda so bolj begajoče in v nekem smislu nenaravne. Otroka pred pravljico ni potrebno varovati, ravno preko pravljice se bo pred včasih zastrašujočimi občutki glede zunanjega sveta znal zaščititi sam. Torej, pravljice DA.

*Petra Kastelic, univ. dipl. soc. pedagoginja*

### VIRI:

VIRI:

1. ZALOKAR DIVJAK, Z. Brez pravljice ni otroštva. Krško: Gora, 2002.
2. <http://www.epsihologija.si/novica/pravljice-so-pomembne>